

Telprotocol moeflons 2019

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. De moeflon	3
3. Rollen, taken en verantwoordelijkheden	4
4. Doel tellingen en telmethoden	5
5. Coördinatie en uitwerking tellingen	6
6. Evaluatie	6
Bijlage I Overzichtskaart leefgebieden Veluwe	8
Bijlage II Overzichtskaart leefgebied Noord Veluwe	9
Bijlage II Overzichtskaart leefgebied Oost-Gelderland	10

1. Inleiding

De moeflon is in de 18^e eeuw voor de jacht in Nederland geïntroduceerd en wordt in de huidige tijd door een beperkt aantal eigenaren op hun terreinen gehouden. De moeflon is volgens de Wet natuurbescherming (hierna Wnb) een exoot en dus een onbeschermde diersoort. Met ingang van 1 januari 2009 is op verzoek van provincie Gelderland de moeflon in de Flora-en faunawet opgenomen om beheer met het geweer mogelijk te maken. Het beheer werd vastgelegd in meerdere opeenvolgende faunabeheerplannen 'grofwild', met als laatste het 'Faunabeheerplan grofwild 2014-2019'. Sinds 1 oktober 2019 wordt het beheer alleen middels een Opdracht¹ van de provincie geregeld.

Sinds de invoering van de Wnb in 2017 heeft provincie Gelderland in haar Omgevingsverordening (d.d. 2-2-2017) vastgesteld dat de Faunabeheereenheid Gelderland (hierna FBE) aan wildbeheereenheden (hierna WBE) telprotocollen beschikbaar dient te stellen (art. 3.7.3.2). De WBE's dragen op hun beurt zorg voor de uitvoering van de tellingen conform het telprotocol (art. 3.7.5.4). Voor moeflons is bepaald dat de uitvoering van de tellingen in handen ligt van de eigenaren zelf (in samenspraak met de WBE's).

Iedere eigenaar is verantwoordelijk voor zijn dieren. Hij hanteert in zijn gebied zijn eigen telmethode, wat mogelijk is omdat de leefgebieden niet met elkaar in verbinding staan. Van belang is dat de gekozen telmethodes jaarlijks op dezelfde wijze worden uitgevoerd om een langdurig inzicht te kunnen krijgen in de populatiegrootte en -samenstelling naar tijd en ruimte (trend).

In 2019 heeft Vereniging Wildbeheer Veluwe (hierna VWV) de FBE positief over dit telprotocol geadviseerd en vervolgens is het door het FBE-bestuur eind december vastgesteld en ter informatie aan de provincie aangeboden.

In zes hoofdstukken wordt de coördinatie en uitvoering van de tellingen uiteengezet. Eerst volgt een beschrijving van het diersoort, zijn leefwijze en terreingebruik. Daarna komen kort de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de stakeholders aan de orde. Vervolgens wordt uitleg gegeven waar welke telmethode wordt gehanteerd. Vanzelfsprekend wordt ingegaan op de coördinatie en uitvoering van de tellingen, het uitwerken van de telgegevens en de totstandkoming van het jaarlijkse afschot.

2. De moeflon

Om inzicht te krijgen in de actuele aantallen moeflons per leefgebied is het van belang de aard en leefwijze van het dier te kennen en daarnaast te kijken naar het terreingebruik.

De moeflon (*Ovis orientalis*) is het kleinste wilde schaap afkomstig van Sardinië en Corsica. Van oorsprong zijn ze gewend aan stenige bergbossen, maar gedijen ook op de Veluwe redelijk goed. In Nederland wordt deze diersoort gehouden voor recreatie, beheer van heidevelden en voor behoud van de soort. Beheer is noodzakelijk om verspreiding buiten de aangewezen leefgebieden te voorkomen, de aantallen te reguleren en om zieke en/of verminkte dieren uit hun lijden te verlossen. De hoorns van de mannelijke dieren (rammen) kunnen bij ouderdom in de hals groeien en de hoeven kunnen door gebrek aan harde ondergrond te lang worden wat het dier kreupel maakt.

Moeflons leven net als schapen in kuddes en verspreiden zich regelmatig in deelpopulaties binnen de leefgebieden. Aanbod van voedsel, onrust en een veranderende windrichting zijn voorbeelden van factoren waardoor kuddes zich in kleine groepjes kunnen opsplitsen en zich verplaatsen. Bij

¹ Een 'opdracht' (art. 3.18 Wnb) heette onder de Flora-en faunawet een 'aanwijzing'. De Wnb bepaalt dat voor een opdracht geen Faunabeheerplan ten grondslag hoeft te liggen.

het lammeren in maart zonderen de ooien zich tijdelijk af en komen in april/mei met hun lam (soms twee) weer terug bij de kudde. Ooien zijn relatief honkvast. De rammen zonderen zich met de bronst af. Oude rammen kunnen voor langere tijd apart van de kudde leven, solitair of samen.

Moeflons staan praktisch nooit op vaste tijden en op vaste plekken. Uit ervaring blijkt dat ze bij een bepaalde windrichting naar een bepaald gebied trekken. Het dier is een grazer en eet grassen, heide, twijgen, knoppen, jonge bladeren en als nodig boomschors. Moeflons zijn van nature schuwe dieren, ze hebben goed ontwikkelde ogen. Ze zijn echter niet gewend aan een vijand zoals de wolf en zijn dan ook net als schapen extra kwetsbaar.

In Gelderland wordt deze exoot in vier gebieden op de Veluwe (zie bijlage I) voornamelijk als grazer gehouden en op een landgoed in Oost-Gelderland. De leefgebieden zijn niet met elkaar verbonden, uitwisseling van moeflons is niet mogelijk, maar ook niet gewenst.

Op de zuid Veluwe:

1. Wekeromse zand binnen WBE Lunteren;
2. Nationaal Park De Hoge Veluwe;
3. Landgoed Hoog-Deelen binnen WBE Zuid Oost Veluwe.

Deze benuttingsgebieden zijn grotendeels omrasterd. Door bestaande of toekomstige openingen in het raster t.b.v. herten en wilde zwijnen kunnen de moeflons zich buiten de gebieden verplaatsen. Daar kan afschot plaatsvinden om de nulstand te handhaven.

Op de noord Veluwe:

1. Noorderheide en de omringende terreinen Vierhousterbos, Elspeterstruiken en Elspeterbosch binnen WBE De Vale Ouwe, zie bijlage II.

Deze gebieden van ca. 1.100 ha zijn niet omrasterd. Moeflons hebben niet de neiging om verharde wegen over te steken, daarom zijn wegen als barrières (grenzen) gekozen.

In Oost-Gelderland:

1. Landgoed Ampsen binnen WBE Lochem

Het landgoed is 700 ha groot en bestaat uit aaneengesloten bos met dichte dekking. Het landgoed is niet omrasterd, de omliggende wegen functioneren als een fictief raster.

De eigenaren zijn verantwoordelijk voor het bepalen van de doelstand per gebied. Deze zijn voor 2019 vastgesteld op:

1. Wekeromse zand: 60 stuks
2. NP de Hoge Veluwe: 220 stuks
3. Landgoed Hoog-Deelen: 35 stuks
4. Noorderheide: 50 stuks
5. Landgoed Ampsen: 35 stuks

3. Rollen, taken en verantwoordelijkheden

De coördinatie en uitvoering van de tellingen en het aanvragen van afschot ligt in een aantal handen. De provincie is verantwoordelijk voor het beleid, de VWV heeft een adviserende rol naar de FBE, de FBE is eindverantwoordelijk, maar heeft net als de WBE geen of nauwelijks bemoeienissen met de tellingen. De eigenaren beheren de dieren, voeren de tellingen uit, vragen via de WBE afschot aan en bepalen wanneer welke dieren worden geschoten. De rollen en taken en verantwoordelijkheden deze stakeholders zijn hieronder kort uitgewerkt.

Provincie Gelderland	
Verantwoordelijkheid	• Beheer van exoten mogelijk maken.
Rol	• Stelt de kaders vast waarbinnen faunabeheer moet worden uitgevoerd en handhaaft hierop.
Taken	• Erkent FBE als samenwerkingsverband van jachthouders. • Ondersteunt FBE financieel voor goede uitvoering van faunabeleid.

	• Stelt provinciaal beleid faunabeheer op. • Stelt de Omgevingsverordening Gelderland vast. • Verleent FBE ontheffingen en opdrachten. • Toets de jaarrapportage van FBE.
--	--

Faunabeheereenheid Gelderland (FBE)	
<i>Verantwoordelijkheid</i>	• Is eindverantwoordelijk voor de coördinatie van de uitvoering van het faunabeleid. • Is als ontheffinghouder mede verantwoordelijk voor een goede uitvoering van populatiebeheer en schadebestrijding.
<i>Rollen</i>	• Coördineert effectief populatiebeheer en schadebestrijding. • Stelt voor haar werkgebied gedragen Fbplannen op.
<i>Taken</i>	• Vraagt ontheffingen en opdrachten aan. • Faciliteert de realisatie van uitvoering van ontheffingen en opdrachten. • Stelt aan WBE's binnen haar werkgebied telprotocollen beschikbaar t.b.v. de tellingen van de diersoorten. • Brengt jaarlijks verslag uit. • Legt de jaarrapportage ter inzage.

Vereniging Wildbeheer Veluwe (VWV)	
<i>Verantwoordelijkheid</i>	• Bevordert in het CVN het behoud en beheer van o.a. edelherten, damherten, moeflons, wilde zwijnen en reeën, rekening houdend met diverse belangen.
<i>Rollen</i>	• Adviseert de FBE, WBE en eigenaren in uitvoeringszaken fauna. • Bevordert een doelmatige samenwerking met en tussen belanghebbenden. • Stelt i.s.m. de FBE de grofwildcoördinator aan en zorgt voor continuïteit.
<i>Taken</i>	• De grofwildcoördinator kan gevraagd de eigenaren van advies voorzien. • Beoordeelt verzoeken voor afwijkingen van het telprotocol.

Wildbeheereenheid (WBE)	
<i>Verantwoordelijkheid</i>	• Maakt de organisatie van de tellingen i.s.m. haar leden mogelijk.
<i>Rol</i>	• Zelfstandige vereniging met een gekozen bestuur. Leden zijn jacht(akte)houders.
<i>Taken</i>	• Ontvangt en beoordeelt telgegevens en afschotaanvragen van de eigenaren. • Zet de gegevens door naar de FBE.

Eigenaar	
<i>Verantwoordelijkheid</i>	• Beheer van moeflons op eigen terreinen.
<i>Rollen</i>	• Deskundig beheerder/gebiedsdeskundige. • Teller: een faunabeheerder, eigenaar of iemand aangesteld door de eigenaar.
<i>Taken</i>	• Monitort populatiegrootte, aantallen/aanwezigheid van dieren per gebied. • Uitvoering geven aan het telprotocol. • Informeert de WBE over de uitkomst tellingen. • Vraagt jaarlijks via de WBE afschot moeflons aan.

4. Doel tellingen en telmethoden

Het doel van de moeflontelling is om jaarlijks inzicht te krijgen in de absolute aantallen en de samenstelling (naar ram, ooi en lam) van de populatie per leefgebied. Het is iedere eigenaar toegestaan zijn eigen telmethode in een leefgebied te hanteren; de leefgebieden staan niet met elkaar in verbinding en verspreiding van moeflons over de Veluwe wordt door afschot tegengegaan. Er is geen sprake van uitwisseling tussen de leefgebieden. De betrouwbaarheid van de telmethode hangt nauw samen met de continuïteit en de uniforme uitvoering er van. Het is de verantwoordelijkheid van de eigenaar hierop toe te zien.

Het uiteenvallen van de kuddes en het veranderende terreingebruik maken het lastig de moeflons te tellen en een goed beeld te krijgen van de verhouding mannelijke/vrouwelijke dieren en volwassen/jonge dieren. Ze staan nooit op vaste tijden op vaste plekken. Op de noord Veluwe is het benuttingsgebied te groot en is er te veel dekking om met een of twee tellingen duidelijkheid te krijgen over het actuele aantal moeflons. Terreineigenaren geven van augustus tot en met oktober

de waarnemingen door aan de eigenaar van de moeflons. Doordat de samenstelling van de kudde regelmatig wisselt, is alleen een goede benadering van de werkelijkheid haalbaar.

Op de zuid Veluwe leven de moeflons in drie min of meer omrasterde gebieden, die niet met elkaar in verbinding staan. In het Nationaal Park De Hoge Veluwe worden de kudde in het voorjaar extra geobserveerd. In april is de kudde maximaal: de lammeren zijn geboren en hebben zich met de ooiën bij de rest gevoegd. De kudde heeft de gewoonte met zuidwesten wind naar een open gebied te trekken en daar te foerageren, dat is het moment om de telling uit te voeren. Twee faunabeheerders tellen, met een tweede telling ter controle.

In de overige twee leefgebieden op de zuid Veluwe: Wekeromse zand en Hoog-Deelen inventariseren de jachthouders jaarrond, de zogenaamde jaarrondtellingen. De jachthouders van het Wekeromse zand leggen de realtime waarnemingen vast in een WhatsApp-groep. Zij komen jaarlijks bijeen voor overleg o.l.v. de faunabeheerder in dienst bij de eigenaar.

Op landgoed Ampsen wordt de stand gehouden op maximaal 35 moeflons. Bij een hogere stand veroorzaken de dieren schade aan opkomend maïs. De moeflons leven in verschillende kudde en maken gebruik van het grote benuttingsgebied à 700 ha. Het bosgebied bestaat uit dichte dekking, waardoor de moeflons niet altijd goed zichtbaar zijn. De eigenaar heeft daarom gekozen voor een jaarrondtelling.

5. Coördinatie en uitwerking tellingen

De eigenaren zijn verantwoordelijk voor de uniforme uitvoering van het telprotocol in hun leefgebied. De meeste eigenaren hebben daarvoor een faunabeheerder aangesteld. Hij stelt tellers aan, organiseert indien nodig een overleg, beoordeelt de opgegeven waarnemingen, komt tot een definitieve telling naar ram, ooi en lam. Deze telgegevens worden in het digitale faunaregistratiesysteem vastgelegd door een punt in het werkgebied van de WBE te plaatsen en daaraan de aantallen te koppelen.

De eigenaar is verantwoordelijk voor het vaststellen van de doelstand en de afschotaanvraag, maar is niet verplicht de doelstand te behalen, wel om verspreiding te voorkomen en te voldoen aan de zorgplicht (voorkomen van onnodig lijden). De gegevens worden per leefgebied in een werkplan² openbaar gemaakt.

De grofwildcoördinator van VWV kan de eigenaren van advies voorzien. Afwijkingen op het telprotocol dienen aan de hem worden voorgelegd.

Tabel 1: voorbeeld werkplan op leefgebiedniveau

WBE Zuid Oost Veluwe	Ram	Ooi	Lam	Totaal
Zomerstand	20	16	14	50
Gewenste doelstand				35
Toewijzing afschot 2017-18	3	4	8	15

6. Evaluatie

Aan het eind van het seizoen wordt in het werkplan de toewijzing afgezet tegen het afschot. Verschillen in realisatie naar wildtypering zijn toegestaan³.

² Het werkplan moeflon is opgenomen in de jaarrapportage van de FBE.

³ Om verspreiding buiten de leefgebieden te voorkomen wordt afschot gepleegd. Daarbij is de wildtypering niet van belang.

Tabel 2: voorbeeld realisatie toewijzing afschot moeflons per leefgebied

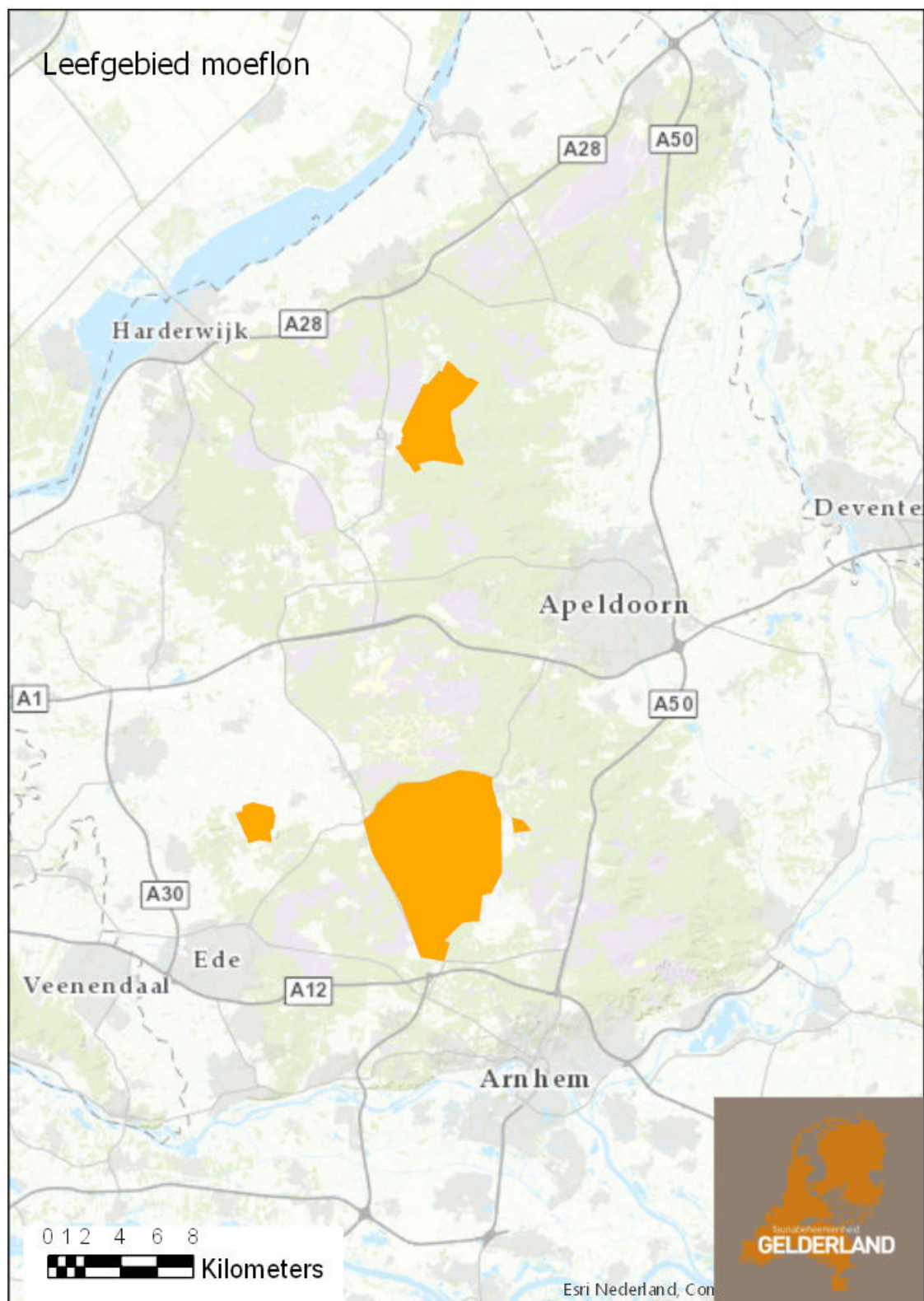
WBE	Ram			Ooi			Lam		
	T	A	R	T	A	R	T	A	R
Lunteren e.o.	7	9	129%	5	4	80%	10	9	90%
De Vale Ouwe	1	1	100%	0	0	0%	0	0	0%
Zuid Oost Veluwe	3	1	33%	4	4	100%	8	7	88%
NP De Hoge Veluwe	58	42	72%	5	2	40%	28	19	68%
Totaal	69	53	77%	14	10	71%	46	35	76%

T: toewijzing

A: afschot

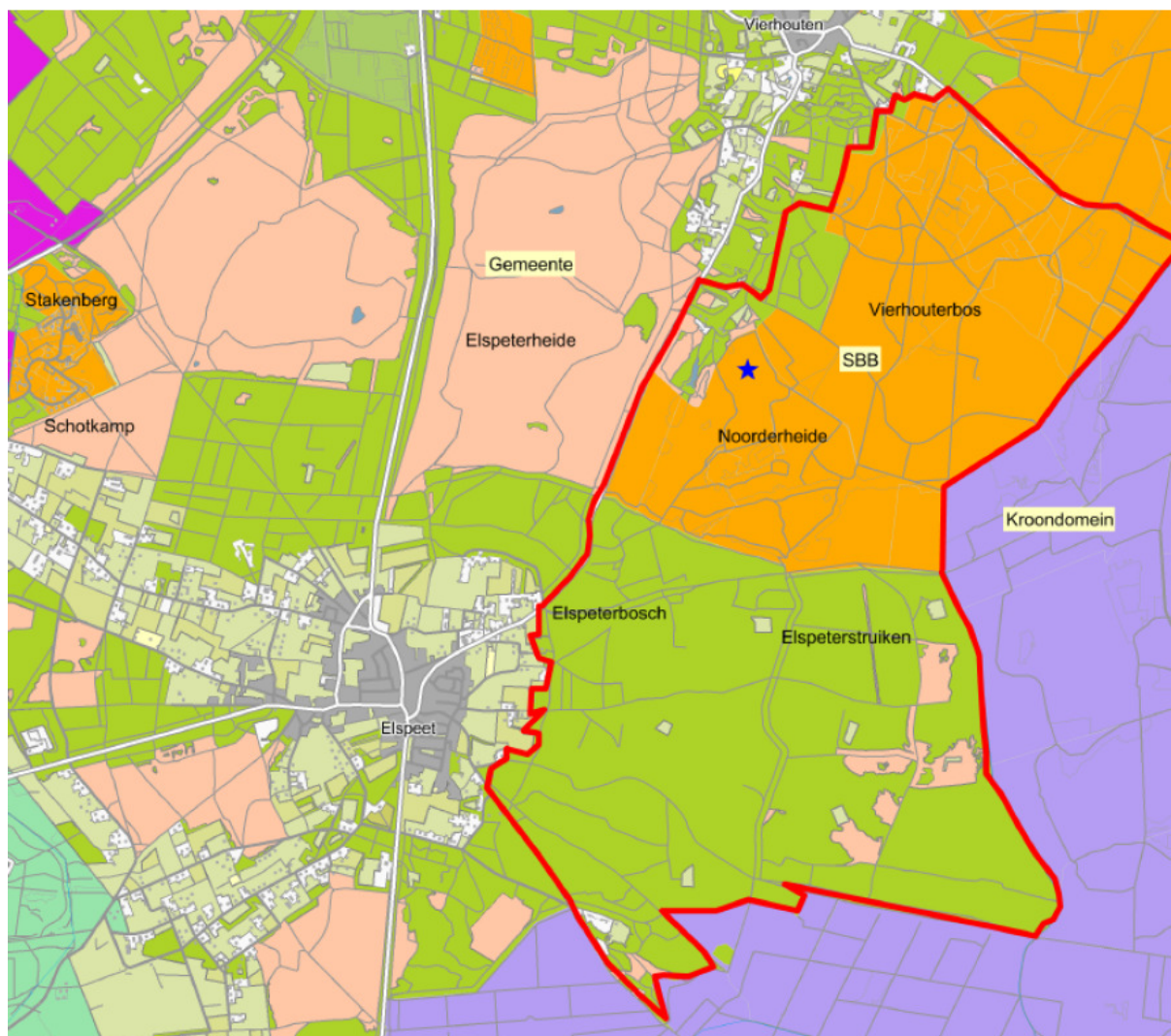
R: realisatie

BIJLAGE I OVERZICHTKAART LEEFGEBIEDEN VELUWE

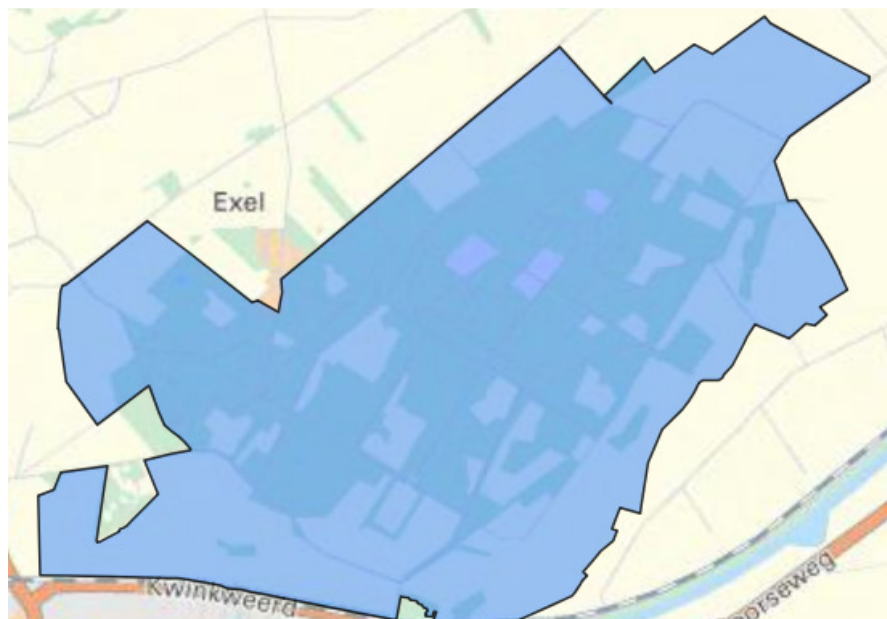
Kaart 1: ligging leefgebieden op de Veluwe

BIJLAGE II DETAILKAART LEEFGEBIED NOORD VELUWE

Kaart 2: Leefgebied moeflons Noord Veluwe uit 'Beheerplan moeflons noord-Veluwe, okt.2017 definitief
Het leefgebied is rood omlijnd.

BIJLAGE III OVERZICHTKAART LEEFGEBIED OOST-GELDERLAND

Kaart 3: Leefgebied moeflons Oost-Gelderland op landgoed Ampsen